

Justitiedepartementet

Yttrande över Justitiedepartementets remiss av Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96)

Kommunstyrelsen har i § 146/2022 beslutat att Växjö kommun lämnar följande yttrande över remissen:

Yttrande

Växjö kommun är i huvudsak positiva till föreslagna förändringar.

Säkerhetsfrågor

Det är bra att Valmyndigheten får ett uttalat ansvar att samordna säkerhetsfrågorna i syfte att uppnå bättre likformighet i arbetet i kommunerna. Det bör ge kommunerna bättre förutsättningar och stöd att hantera de utmaningar som kan uppstå på området.

Tillgänglighet

Betänkandet föreslår ökade krav på tillgänglighet inte bara avseende lokalernas beskaffenhet utan också röstningsförfarandet och informationen till väljarna. Detta ska i första hand uppnås genom ökade informationsinsatser och bättre utbildning för röstmottagarna, men även genom att Valmyndigheten får ansvar för att lämna vägledning och rekommendationer till kommunerna. Det betonas i betänkandet att det ska vara möjligt att peka ut vissa röstmottagningsställen som är utformade med "högre" tillgänglighet och att antalet lokaler och deras geografiska spridning också är mycket viktigt för tillgängligheten.

Det föreslås att kommunerna ska anmäla information om den ambulerande röstmottagningen till Valmyndigheten. Informationen ska publiceras på myndighetens hemsida.

Det införs att kommunerna ska se till att det finns förstoringsglas och möjlighet till extra belysning för de väljare som är i behov av detta.

Det föreslås att valsedlar där det tillförts punktskrifts på valsedlar inte ska räknas under den preliminära rösträkningen utan sparas till den slutliga rösträkningen för att minska risken att valhemligheten röjs för dessa väljare.

Utöver detta pekar utredningen på att det vid 2024 års val ska kunna genomföras tester med prototyper för att öka möjligheten för väljare som är blinda eller har grav synnedsättning att bevara sin valhemlighet.

Växjö kommun bedömer att de föreslagna förändringarna avseende tillgänglighet är bra då det ökar möjligheten för alla väljare att delta i valen på samma villkor. Det kommer dock ställa högre krav på kommunen avseende materiel, utbildning och rutiner.

Växjö kommun välkomnar även att Valmyndigheten får i uppdrag att ta fram vägledning på området.

Det är positivt att utredningen ger möjlighet till olika tillgänglighetsnivåer då det kan vara svårt att uppnå dessa nya krav på alla platser i kommunen.

Åtgärder för att underlätta för utlandssvenskar att rösta i riksdagsvalet

De åtgärder som föreslås för att öka möjligheten för utlandssvenskar att rösta påverkar främst andra myndigheters arbete. Det behöver dock klargöras i vägledningarna hur kommunen ska hantera att en utlandssvensk ska återupptas i röstlängden genom att avge en förtidsröst.

Införande av digitala röstkort

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att skicka röstkort digitalt till de väljare som har en elektronisk brevlåda för svenska myndighetsförsändelser.

Förslaget är positivt ur miljösynpunkt i den bemärkelsen att de väljare som röstar i sin vallokal inte fått ett röstkort skickat till sig på papper.

Men när det gäller förtidsröstningen innebär det att ansvaret för att ta fram ett röstkort i stället faller på kommunen. Det innebär antingen ökade krav på att säkerställa möjlighet till utskrift i samtliga röstningslokaler eller en kraftigt utökad användning av adresskort.

Det förstnämnda innebär sannolikt att datorer och mobila skrivare behöver köpas in för att endast användas vid val. Dessutom behöver datorerna i många fall utrustas med mobilt nätverk då trådlöst nätverk (Wifi) kan saknas i många röstningslokaler. Sammantaget kommer detta

innebära en relativt omfattande ekonomisk och administrativ belastning för kommunen.

Det sistnämnda innebär en risk för ökad köbildning i röstningslokalerna eftersom röstmottagarna behöver ägna tid att göra ett adresskort med uppgifter från det digitala röstkortet för de väljare som saknar röstkort på papper. Det uppskattas i utredningen att över hälften av befolkningen har digital brevlåda vilket innebär att manuell avskrift kan behöva göras för varannan väljare.

Formella möjligheter att använda adresskort som komplement till röstkort vid förtidsröstning

Utredningen föreslår att i vallagen formalisera användandet av adresskort som komplement till röstkort. Växjö kommun ser positivt på detta då det sedan 2018 redan används adresskort i undantagsfall då länsstyrelserna gjorde en juridisk bedömning att man inte kan neka en väljare som visar upp ett digitalt röstkort att rösta. Det är önskvärt att Valmyndigheten tar fram ett nationellt adresskort inför EP-valet 2024.

Budröstning via lantbrevbärare tas bort

Möjligheten att budrösta med lantbrevbärare föreslås försvinna. Utredningen menar att det ska ersättas av ambulerande röstmottagare. Växjö kommun har inte undersökt hur många väljare som röstat med lantbrevbärare, men antalet är rimligtvis ganska lågt. Det bör inte innebära någon betydande belastning för kommunen att ambulerande röstmottagare ersätter lantbrevbärare.

Utökade möjligheter att anlita ambulerande röstmottagare för fler kategorier väljare. (ex. polisarrest, annan vårdinrättning)

Utredningen föreslår att fler kategorier väljare ska kunna nyttja ambulerande röstmottagare. Växjö kommun ser positivt på detta förslag då det innebär en högre flexibilitet för kommunen och väljarna. Det är dock viktigt att de myndigheter eller vårdinrättningar där dessa väljare befinner sig har goda rutiner för att kunna hantera ambulerande röstmottagare med relativt kort varsel. Det är önskvärt att det i vägledningarna framgår hur kommunens planeringsarbete för detta ska gå till inför varje val.

Tydliggörande om vilka uppgifter den som överklagar valet måste lämna till Valprövningsnämnden

Utredningen föreslår att det tydliggörs vilka uppgifter en person som överklagar ett val ska lämna till Valprövningsnämnden. Växjö kommun tillstyrker förslaget.

Krav på kommunerna att rapportera incidenter avseende valgenomförandet till Valmyndigheten

Det införs krav i Vallagen att kommunerna ska rapportera incidenter kopplade till val till Valmyndigheten i syfte att få en bättre nationell bild om vilka problem som förekommer vid val för att bättre kunna vidta nödvändiga åtgärder. Växjö kommun tillstyrker förslaget, men noterar att det kommer ställa krav på ett enkelt och tydligt system för inrapportering.

Krav på kommunerna att ta emot och underlätta för ackrediterade valobservatörer

Utredningen föreslår att det införs krav för kommunerna att man ska ta emot och underlätta för ackrediterade valobservatörer. Växjö kommun är positiva till förslaget men det är önskvärt med en nationell vägledning för de kommuner valobservatörer ämnar besöka samt rutiner för extra statsbidrag för eventuella extra kostnader det kan innebära för kommunen.